

naroda razširi vedno bolj in prešine vsako poljsko dušo. Znano je, kako globoko je med Hrvati in Srbi ljubezen do preteklosti svojega naroda vrezana v duše prebivalcev.

Tudi pri nas ne bo imela narodna zavednost nikdar trdne podlage, ako ne bo oprta na zgodovinsko podlago. Ljudstvo čita rado zgodovinske spise, samo da se mu predstavijo na primeren način. Mohorjeva družba bi imela krasno nalogo, da bi nam izdala obširno in lepo opremljeno zgodovino slovenskega naroda, ki bi se čitala v vsaki rodbini in prevzela naše narodne duše. Žali Bog, da prvi zvezek zgodovine slovenskega naroda ne odgovarja popolnoma idealu takega dela. Zdi se, da Mohorjeva družba, oziroma njen odbor ni v popolnem obsegu spoznal važnosti takega dela.

Predvsem je velika škoda, da se bo izdavanje zgodovine slovenskega naroda za eno leto pretrgalo. Želeti bi bilo pa tudi, da bi se temu delu posvetila posebna skrb in da bi se tukaj ne štedilo in ne računalo s stroški. Knjiga bi morala biti obsežnejša, kakor izgleda po prvem zvezku, in imeti bi morala lepšo zunanjo obliko.

Prvi zvezek obravnava na 128 straneh zgodovino slovenskega naroda od najstarejših časov do XII. stoletja. Ta obseg je očitno pretesen in na tako majhnem številu strani se ne more opisati tako velik oddelek naše preteklosti na način, ki bi bil poljuden in bi segel narodu v dušo. Pisatelj je bil menda preveč omejen s prostorom in je radi tega izkušal povedati kolikor mogoče veliko s kolikor mogoče malo besedami. Tako je nastal način pripovedovanja, ki je sicer zanimiv in poučen, toda bo bolj služil dijaštvu in srednjemu izobraženstvu kakor pa širokim slojem. Svojega idealnega namena taka zgodovina ne bo dosegla.

Prvi oddelek, ki obravnava predzgodovinsko in rimsko dobo naše domovine, je preveč skrčen in kratkobeseden. Take reči bi se morale opisati pač bolj obširno, ako hočemo da jih bo ljudstvo bralo in uživalo. Potem manjka oddelek: Slovenci v zvezi z ostalimi Slovani, kjer bi se obravnavala vprašanja o prvotni domovini Slovanov, njihov jezik, življenje in navade in njihova zgodovina do preselitve Slovencev v svojo sedanjo domovino. Vsa ta vprašanja so stisnjena in omenjena samo semtertja v drugih poglavjih.

Prihod in naselitev Slovencev se obravnava obširneje, dasiravno bi bilo želeti, da bi bilo še bolj obširno in poljudno. Najlepša so poglavja o samostanih, o verskih in cerkvenih razmerah, o gradovih itd.

Napaka celega zvezka, ki bo v znatni meri preprečevala njegov uspeh, tiči po mojem mnenju v tem,

da je bilo preveliko zgodovinskega gradiva stlačene na premajhen prostor. Za ljudstvo bi bilo pa nasprotno treba pisati z ono epično širokostjo. Radi tega dela prvi zvezek Zgodovine slovenskega naroda bolj vtis neke vestne kompilacije, sestavljene od izkušene profesorja dijakom in drugim izobraženejšim osebam v ponavljanje in pregled.

Vsebinski sami se da le malo oporekati in le v malo točkah moremo biti drugačnega mnenja. Predvsem se opisuje življenje starih Slovanov nekoliko preveč idilično. Po mojem mnenju nikakor niso bili tako miren in poljedelski narod in tudi o njihovem demo-

JAVNA VZPENJAČA V LIZBONI, S KATERE SO DALI REVOLUCIONARJI ZNAMENJE MORNARJEM, DA STRELJAJO NA KRALJEVO PALAČO

kratiškem javnem ustroju ne vemo iz zgodovine pravzaprav ničesar. Že okrog leta 558. se imenuje neki Mezamir, sin Idarizijev in brat Kelegastov, kot ugleden in vpliven mož med Anti. Iz tega moremo sklepati, da so imeli Anti že takrat neke vste dedno oblast. Takoj, ko srečamo v zgodovini Slované, najdemo pri njih mogočne glavne načelnike in neke vrste aristokracijo. Nestor piše izrečno, da so pred ustanovitvijo ruske države nad posameznimi plemeni vladali knezi. Imenuje se celo Derevljanski knez Mal za časov Igorja, starega očeta Vladimirja Velikega. Tudi pri Slovencih je morala biti kneževa oblast v gotovem pomenu dedna, kakor moremo sklepati iz